

Schrijfopdracht 1 In het zwembad

SLO, mei 2024

Focus van instructie

In deze les leren leerlingen:

- wat actiewoorden zijn;
- dat je met actiewoorden heel precies kunt tekenen en beschrijven wat er gebeurt.

Vertel de leerlingen dat ze drie lessen gaan werken aan het thema 'eropuit'. Ze gaan drie verhalen schrijven over dit thema. In deze eerste les gaan ze tekenen en schrijven over wat ze in het zwembad doen.

Fase 1: Oriëntatie op de schrijfopdracht

Veel kinderen in groep (1-)2 zitten op zwemles. De een is net begonnen, de ander is al wat verder. Ook de kinderen die nog geen zwemles krijgen, zijn wel eens in een zwembad geweest. De kinderen maken kennis en gaan oefenen met het genre 'verhaal'. Ze gaan een taaltekening maken over een eigen actie of ervaring met zwemles of in het zwembad. Met die actiewoorden laten ze zien wat ze tijdens de zwemles of in het zwembad gedaan hebben.

Om de kinderen te helpen bedenken waarover ze kunnen tekenen en schrijven, kun je een verteltafel inrichten: een tafel waarop allerlei boeken en materialen te vinden zijn uit het zwembad. Ook kaartjes met afbeeldingen met de woorden erbij helpen om taal bij de kinderen los te maken. Verzamel samen met de leerlingen nog meer woorden, zinnen en tekeningen die bij het thema 'zwembad' passen.

Bespreek met de leerlingen de volgende oriëntatievragen:

- Wie is (net) begonnen met zwemles?
- In welk bad zit je?
- Wat moet je in dat bad laten zien?
- Wie zwemt er al in het diepe?
- Wie zwemt er al onder water?

De leerlingen die nog niet op zwemles zitten, kunnen vertellen over een ervaring in een zwembad, bijvoorbeeld in de zomervakantie of in een binnenzwembad. Wat deden ze toen? Reageer op wat ze inbrengen en door de actiewoorden (ofwel doewoorden) te herhalen en met intonatie te benadrukken.

Suggestie: lees een verhaal over zwemmen voor, bijvoorbeeld het verhaal 'Zwemles' van Aadje Piraatje.¹

In het verhaal moet Aadje Piraatje leren zwemmen. Hij woont met zijn vader en vele andere piraten op een schip. Vader Piraat gooit een werphengel uit, waarbij Aadje aan het haakje bungelt. Via een steeds terugkerend versje worden de zwembewegingen uitgelegd:

Intrekken, wijd en sluit
En een rondje met je armen
Dan spuit je vooruit

Alle piraten helpen Aadje Piraatje om te leren zwemmen. Het spannendste moment in het verhaal is wanneer er vlakbij Aadje een haai zwemt; daardoor kan Aadje in een klap fantastisch zwemmen en hij haalt meteen zijn diploma A. 's Avonds vieren de piraten dit met Aadje op het schip.

Herhaal de actiewoorden uit het verhaal en leg uit dat je met actiewoorden heel precies kunt vertellen, beschrijven of tekenen boven het actiewoord wat er gebeurt in een verhaal.

Soms zijn actiewoorden losse woorden, soms meerdere bij elkaar. Bijvoorbeeld: kopje onder gaan, springen, duiken, watertrappelen, onder water zwemmen, door het gat zwemmen. Zo ontstaat een 'taaltekening'.

Fase 2: De schrijfpdracht

De kinderen gaan op verschillende momenten in groepjes van vier of vijf een verhaal maken in de vorm van een taaltekening. De schrijfpdracht wordt per groepje gegeven.

Vertel de kinderen uit het eerste groepje dat ze een verhaal gaan maken en dat ze dit doen met een taaltekening waarin ze een actie in het zwembad laten zien. Wat ze in het zwembad doen, maken ze extra duidelijk met actiewoorden die ze erbij schrijven. Zo maken ze hun verhaal leuk om te bekijken en te lezen door andere kinderen uit de klas. Zij zijn het publiek voor de teksten. Met het tekenen van hun verhaal en het erbij schrijven van woorden gaan de kinderen van tekenen naar schrijven.

De leerlingen tekenen, stempelen en schrijven op werkbladen met kaders (Zie werkblad 1).

¹ Zwemles, eerste verhaal uit Aadje Piraatje van Marjet Huiberts en Sieb Posthuma, uitgeverij Gottmer, 2010.

Fase 3: Hulp tijdens het schrijven

Deel de werkbladen uit en vraag de leerlingen hun verhaal te maken. Er zijn drie manieren van werken, geordend van veel naar weinig steun:

1. De leerling knipt plaatjes uit van zwemmende kinderen en plakt ze in het kader; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt.
2. De leerling tekent zelf een zwemactie in het voorgedrukte kader van het uitgedeelde werkblad; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt.
3. De leerling maakt een tekening van een zwemacties in het voorgedrukte kader en de leerling stempelt of schrijft zelf enkele woorden (of schrijft het na), bijvoorbeeld de woordgroep 'door het gat'.

Bied als het nodig is hulp aan de leerlingen bij het tekenen, knippen, stempelen en schrijven van actiewoorden of woordgroepen. Kinderen die al een beetje kunnen lezen en schrijven, kunnen hun getekende of uitgeknipte zwemactie met enkele woorden in hun eigen spelling zelf schrijven. Andere leerlingen gebruiken tekens, of krabbelen bij hun tekeningen. Ook leerlingen die schrijven, tekenen eerst de actie in het zwembad en schrijven hun tekst eronder.

Fase 4: Bespreken en herschrijven van de teksten

Als alle groepjes leerlingen klaar zijn, leg je alle taaltekeningen in een cirkel op de grond. Vraag de kinderen te gaan staan of zitten bij hun tekening. Blik met de kinderen terug op de taaltekeningen door gericht vragen te stellen:

- Wat zie je op de tekening?
- Zie je wat iemand doet in het zwembad?
- Waaraan zie je dat?
- Kun je zien of iemand het leuk vindt om in het zwembad, in of onder water te zijn?
- Waaraan zie je dat?

Door dit groepsgesprekje over hun taaltekeningen, maken de kinderen spelenderwijs kennis met het bespreken van teksten. In de latere, gerichte tekstbesprekingen in de hogere leerjaren, leren ze om met de ogen van de lezers naar hun teksten te kijken. Na het groepsgesprek mogen de kinderen die dit willen hun tekening nog aanvullen of veranderen. Ze kunnen bijvoorbeeld een emoticon tekenen bij de duidelijkst getekende actie. Zo maken ze kennis met het herschrijven van teksten. Ze leren later hun teksten zo te herschrijven dat ze hun publiek en het doel waarmee ze hun teksten schrijven zo goed mogelijk bereiken.

Tip: kopieer alle taaltekeningen van de leerlingen of scan ze in, want bij lesactiviteit 4 hebben ze deze taaltekening weer nodig als ze een gedichtje schrijven.

Fase 5: Publiceren van de teksten

Verzamel alle tekeningen van de kinderen en bundel deze tot een hoofdstuk in een kijk-leesboek, getiteld 'Eropuit!' Ook de andere teksten die nog gemaakt worden over dit thema, krijgen een plek in deze bundel.